

Mosbloempje, de succesvolle jongen van de straat

Klimaatverandering staat aan de wieg van veel veranderingen in de Nederlandse natuur. Hogere gemiddelde temperaturen, langere groeiseizoenen en allerlei extreme weersomstandigheden zorgen ervoor dat Nederland steeds vaker onderdak biedt aan nieuwe soorten. Planten die op natuurlijke wijze hun leefgebied uitbreiden in noordelijke richting. Daarnaast zijn er ook soorten die al sinds lang in Nederland worden aangetroffen, maar die zich als gevolg van de veranderende klimatologische omstandigheden plots sterk uitbreiden. Zeldzaamheden die zich binnen één à twee decennia opwerken tot een algemene verschijning. Mosbloempje is zo'n plant.

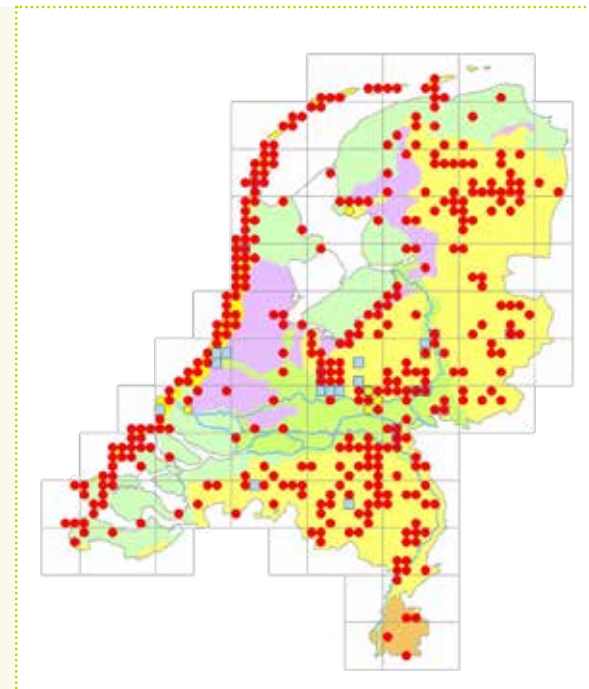
Uiterst zeldzaam

Het Mosbloempje (*Crassula tillaea*) is geen reusachtige verschijning, eerder een miniatuur in de plantenwereld. In de Nederlandse Oecologische Flora, een standaardwerk over de wilde flora van ons land, wordt Mosbloempje omschreven als 'de kleinst bloeiende landplant van Nederland'. De bloempjes, die in de bladoksels zijn geplaatst, zijn met het blote oog nauwelijks waarneembaar. Het blad zelf is schubachtig en min of meer gedrongen en dakpansgewijs op de stengel geplaatst. Het doet hierdoor een beetje denken aan een slanke uitvoering van Muurpeper. Een andere overeenkomst met Muurpeper, die net als het Mosbloempje tot de vetplantenfamilie behoort, is de roodverkleuring van het blad. Het is dan ook vaak aan deze felrode verkleuring te danken dat het plantje wordt opgemerkt.

Rode wormpjes

Wie op zoek wil gaan naar dit kleinhoud moet weten dat de concurrentiekracht ten opzichte van andere planten zeer beperkt is. Het Mosbloempje is alleen te vinden op locaties waar die concurrentie ontbreekt of stelselmatig de kop wordt ingedrukt. Schrale kort gemaaide

grasvelden met een open structuur, zoals vaak te vinden op campings, vormen een kansrijk biotoop. De laatste jaren hebben zogenaamde 'campingfloristen' op dergelijke locaties met succes veel nieuwe groeiplaatsen ontdekt. Een ander succesvol groeimilieu vormen de straten die geplaveid zijn met klin-

**Verspreiding Mosbloempje in Nederland voor 2000 (grijze vierkantjes) en na 2000 (rode stippen).
Bron: NDFV Verspreidingsatlas.**

kers. Hier nestelt het Mosbloempje zich in de beperkte ruimte die de voegen van de bestrating ze biedt. Enigszins verdiept ten opzichte van het straatoppervlak liggen ze als rode wormpjes tussen de stenen. Daarmee onbereikbaar voor het passerende verkeer, maar diezelfde auto's zorgen er wel voor dat hoog

Foto: Awie de Zwart

Foto: Jelle van Dijk, Saxifraga

opschietende begroeiing geen kans krijgt. Waarschijnlijk speelt het verkeer ook een belangrijke rol in de verspreiding van het zaad.

Snelle opmars

Halverwege de jaren tachtig van de vorige eeuw was het Mosbloempje nog uiterst zeldzaam in Nederland. In de eerder aangehaalde

Oecologische Flora wordt melding gemaakt van schaarse groeiplaatsen aan de randen van de Veluwe, Utrechtse heuvelrug en bij Nijmegen. In de jaren daarna begint de soort echter aan een opmerkelijke opmars. Op het internet is een filmpje (<https://youtu.be/vHBnHszbgPc>) te zien die deze toename op de kaart van Nederland helder in beeld

brengt. Zo is te zien dat de eerste stip buiten het oorspronkelijke gebied eind jaren tachtig in de Noord-Hollandse duinen opduikt en begin jaren negentig komt daar een stip op Voorne en Twente bij. Niet veel later wordt een eerste waarneming gedaan op Texel waarna al snel meerdere stippen op het eiland volgen en de soort ook op Vlieland en Terschelling wordt aangetroffen. Binnen een paar jaar zijn alle Waddeneilanden bezet en nog voor het eind van het eerste decennium van deze eeuw wordt een eerste vondst in Brabant gedaan en tellen de Noord-Hollandse duinen meerdere vindplaatsen. Tegen het eind van het tweede decennium gaat het hard. Vooral langs de kust rijgen de vondsten zich aaneen en ook in het binnenland wordt de soort nu in snel tempo op veel locaties aangetroffen. Eind 2019 is het Mosbloempje in alle provincies bekend.

Naar het noorden

Vandaag de dag is het Mosbloempje langs de kust en op de hogere zandgronden geen zeldzaamheid meer. Nog jaarlijks komen er nieuwe groeiplaatsen bij. Hoewel het effect van gericht zoeken zeker een rol heeft gespeeld in de sterke toename, valt niet te ontkennen dat het Mosbloempje aan een duidelijke opmars bezig is. De noordgrens van het verspreidingsgebied lijkt Nederland inmiddels te hebben verlaten. Het Mosbloempje heeft als jongen van de straat letterlijk de weg omhoog gevonden. Het is een van de zeldzame voordelen van de verstening in ons land.

Tekst: Awie de Zwart

Bron:

Tekening Mosbloempje: English Botany, or Coloured Figures of British Plants, J.E. Sowerby (1865)